

Okul Öncesi Eğitim Kurumlarındaki Rehberlik ve Psikolojik Danışma Çalışmalarının Değerlendirilmesi

An Assessment of Psychological Counselling and Guidance Practices in Preschool Education Institutions

Duygu YALMAN POLATLAR *
Muhammet Ü. ÖZTABAK **

Öz

Bu araştırmanın amacı, okul öncesi eğitim kurumlarındaki rehberlik ve psikolojik danışma çalışmalarının rehber öğretmenler/psikolojik danışmanlar tarafından değerlendirilmesidir. Araştırmada nitel araştırma yöntemlerinden durum çalışması deseni kullanılmıştır. Araştırmanın çalışma grubu, İstanbul'da bulunan 10'u özel, 10'u devlet okulunda görev yapan 20 psikolojik danışmandan oluşmaktadır. Araştırmacılar tarafından hazırlanan görüşme soruları ile toplanan veriler, betimsel analiz yaklaşımı ile çözümlenmiştir. Araştırmada, rehberlik program bilgisi, rehberlik programının uygulanması, okul öncesi öğretmeni ile iş birliği, lisans eğitiminde alınan dersler olmak üzere dört ana temaya yer verilmiştir. Araştırma sonucunda, psikolojik danışmanlar, rehberlik ve psikolojik danışmanlık çalışmalarına çok önem vermektedirler fakat buna rağmen okul öncesi rehberlik programından haberdar olmayanlar da bulunmaktadır. Psikolojik danışmanlar bu kademedeki rehberlik programına özel zaman ayırmamakta, sadece okul öncesi öğretmenin yönlendirmesiyle çalışma yapmaktadırlar. Psikolojik danışmanların okul öncesi öğretmeni ile iş birliğinde çalışmaya çok önem verdikleri görülmektedir. Aynı zamanda profesyonel müdahale gerektirmediği sürece okul öncesi öğretmenin de rehberlik çalışmalarına katılması gerektiğini düşünmektedirler. Bu sonuçlara ek olarak, psikolojik danışmanlar lisans eğitiminde okul öncesi eğitimle ilgili derslere yeterince yer verilmediğini belirtmişlerdir. Okul öncesi eğitimle ilgili daha fazla ders aldıklarında programa daha hâkim olacaklarını ifade etmişlerdir.

* Dr. Öğr. Üyesi., Fatih Sultan Mehmet Vakıf Üniversitesi, Eğitim Fakültesi, Okul Öncesi Öğretmenliği, E-posta: dyalman@fsm.edu.tr, Orcid ID: 0000-0002-9030-5814

** Doç. Dr., Fatih Sultan Mehmet Vakıf Üniversitesi, Eğitim Fakültesi, Rehberlik ve Psikolojik Danışmanlık, E-posta: muoztabak@fsm.edu.tr, Orcid ID: 0000-0003-4923-2163

Anahtar Kelimeler: Okul öncesi eğitim, rehberlik, rehber öğretmen, psikolojik danışman, rehberlik programı.

Abstract

The aim of this research is to investigate the evaluation of school counselors' psychological counselors' views about the guidance and psychological practices in preschool institutions. In this research, case study design which is one of the qualitative research methods was employed. The study group consisted of 20 participants including 10 school counselors working at private schools and 10 at public schools located in Istanbul. The data gathered through the interview questions prepared by the researchers was analyzed by descriptive analysis approach. In the research, four main themes were included: school guidance and counseling program knowledge, implementation of the school guidance and counseling program, collaboration with the preschool teacher, and the courses taken in undergraduate education. School counselors attached great importance to guidance and psychological counseling practices. Despite this, there are some who are not aware of the preschool guidance and counseling program. It was revealed that school counselors don't allocate special time to the guidance and psychological program at this grade and did some practices by preschool teacher's guidance. The research findings revealed that school counselors attach importance to work in collaboration with the preschool teacher. At the same time, school counselors were in the opinion that preschool teachers should participate in psychological counseling and guidance studies at preschool period as long as these guidance studies do not require professionalism. In addition to these results, psychological counselors stated that preschool education courses are not sufficiently included in undergraduate education. They stated that when they take more courses about preschool education, they will have a more command of the program.

Keywords: Guidance, guidance and counseling program, preschool education, psychological counselor, school counselor.

Summary

Introduction

Since preschool is the first step of a child into the primary education system, and since it is the place where they develop positive or negative attitudes towards schooling, which in turn may be repeated in their future academic life, the guidance services provided during this period are of particular importance (Akgün, 2010). In the most general sense, guidance services, i.e., the principle of helping individuals, means "a systematic and professional assistance offered to help individuals understand themselves, recognize the opportunities they have, and realize themselves by making the right choices" (Hatunoğlu and Hatunoğlu, 2006).

During the preschool period it is important to provide guidance services in accordance with structured programs that have pre-defined objectives. In order for these objectives to be achieved, those who provide guidance services need to have an up to date understanding of guidance, and exhibit attitudes and behaviors that conform to the principles and objectives of guidance. Furthermore, the collaboration among the family, school administration, teachers, psychological counselors, and other staff would facilitate reaching the objectives of the program (Güler and Çapri, 2019). The children

who are offered guidance services are expected to adapt to their school and environment, be prepared for primary school, develop positive attitudes and understanding towards educational environments and learning, get to know themselves, develop their interpersonal relations, gain knowledge and skills to live a healthy and safe life, become aware of and sensitive to their family and community, learn about occupations, and become aware of the place and importance of occupations in human life (Kaçar and Doğan, 2007).

The objective of this study is to assess psychological counseling and guidance practices in preschool education institutions from the viewpoint of psychological counselors. Accordingly, the following questions should be asked: 1. Do psychological counselors working at schools have knowledge about preschool guidance programs? 2. Do psychological counselors working at schools have experience to implement the guidance program? 3. Do psychological counselors working at schools cooperate with preschool teachers? 4. What do psychological counselors working at schools think about the undergraduate classes they took on preschool education? 5. Do guidance practices differ based on the demographic characteristics of the participants?

Method

Qualitative research was used in the present study. Qualitative research is defined as “a type of research that uses qualitative data collection methods such as observation, interview, and document analyses, and that follows a qualitative process where perceptions and events are manifested in a natural setting in a realistic and wholistic manner” (Yildirim and Şimşek, 2013).

A case study pattern was used in this study. The objective is to define a current or past situation as it is or was, and try to identify the relevant event, individual or object in accordance with its surrounding conditions. In this model, no effort is made to change or affect anything (Karasar, 2009).

The study group consists of 20 school psychological counsellors working at public and private schools (a total of 20 schools, 10 public and 10 private) in Istanbul. Of the private schools, nine are independent kindergartens, and one is a nursery affiliated to a private school. Of the public schools, five are independent kindergartens, while the remaining five are nurseries affiliated to primary schools. Of the school psychological counselors, 16 are women and 4 are men, while the number of those having bachelor's and master's degrees are 17 and 3, respectively. Their years of seniority varies between 1 and 18.

Research data was collected via a questionnaire comprising nine open ended, semi-structured questions prepared by the researchers. A literature review was made before preparing the questions, and information was obtained from the preschool teachers. The questionnaire was given its final format after receiving the opinions of three experts. The participants were asked whether they had conducted any studies at preschool level; furthermore, they were asked to give examples of such studies and mention the problems they faced. The interview technique, i.e., a qualitative data collection technique, was used to obtain comprehensive information within the scope of the study.

Findings

In the first theme of the study, when asked “Do you have any knowledge about preschool guidance programs,” it was noted that five psychological counselors had no knowledge about the program, while the remaining 15 stated that they were aware of it. Regardless of where they work, psychological counselors need to be, at the very least, aware of the existence of a preschool guidance program.

On the other hand, 16 psychological counselors stated that they conducted preschool guidance studies, while the remaining four stated that they did not.

It was concluded that the psychological counselling and guidance practices conducted at preschool level in public schools were problem oriented. Accordingly, when preschool teachers working at primary schools realize that there is a problem with a child, they direct the child to a psychological counselor, who then evaluates the child’s performance and directs them to a Guidance Research Center or helps their preschool teachers prepare an Individualized Education Program.

Based on the answers given, the researchers were of the impression that the preschool level was not seen as a department of the school, instead other levels were considered to be the main students. Preschool guidance practices may be given their fair level of importance if the number of psychological counsellors at schools is increased. Furthermore, another finding suggests that private schools do not conduct adequate studies with regards to preschool level. Only one of the psychological counselors working at a private school spent most of their time on the preschool level. Most of the psychological counselors working at private schools, on the other hand, leave the responsibility to preschool teachers when it comes to preschool guidance practices.

Within the framework of the third theme of the study, “all” of the psychological counselors stated that guidance is needed at preschool level. According to the psychological counselors, however, it is the preschool teachers who need to guide their classes. Similarly, all of the psychological counselors suggested that preschool teachers attend the sessions conducted by psychological counselors, bearing in mind that they know their students better. In other words, they are of the opinion that interdepartmental cooperation is required.

Taking into consideration the findings gathered as part of the fourth theme, most of the psychological counselors (13 participants) stated that they did not take any classes focusing on preschool during their undergraduate studies. One of the psychological counselors, on the other hand, stated that they did not have any knowledge as they graduated from the department of psychology, while the remaining six took classes with regards to preschool during their studies.

Of the psychological counselors, 17 stated that they would like to have taken classes focusing on preschool level, while the remaining three reported no such interest in those classes.

Of all the participants, 19 psychological counselors said, “If I had taken the classes, I would have known the system and the curriculum better, and my adaptation would have been easier,” while the remaining one expressed their position with the following words: “Once I started working at this

school, I began taking classes focusing on preschool level. Currently I am taking play therapy classes. I am trying to improve myself. If I had taken those classes, they would have an impact on my practice, that's for sure. However, since I worked at a kindergarten as an administrator before, this was not hard for me," (SC4).

Discussion

Study findings suggest that psychological counselors attach importance to preschool level guidance and psychological counseling practices; however, they fail to spare enough time for preschool level when considering that they deal with primary schoolers as well. The number of primary school psychological counselors could be increased to conduct effective practices at preschool level.

Hoffman (1991) stated that primary school counselors use such approaches as game techniques, affective education, behavioral regulation techniques, relaxation exercises and family counseling while dealing with preschoolers.

According to Eren (2014), on the other hand, of the kindergarten psychological counselors (school counselors) 35 percent think their education is sufficient, while the remaining 65% argue otherwise.

Study findings suggest that the preschool guidance program is not adequately applied. Accordingly, only three psychological counselors spend most of their time on preschoolers.

In the study by Akgün (2010) it was argued that psychological counselors working at schools usually focus on children exhibiting problem behaviors. When asked what they expected from guidance services, teachers stated that they expect those services to focus on children with behavioral problems and to provide information, which is in parallel with the services given currently. A few preschool teachers, on the other hand, were observed to expect developmental guidance services such as observation, using a scale to assess children, and orientation, etc. Furthermore, in their study, Kardeş (2014) reached the conclusion that preschool teachers expected school psychological counselors to conduct tests in their classes, including the tests focusing on emotions, intelligence and development-related tests, and visual perception tests, etc.

Based on the study results, the following recommendations are proposed: The fact that the number of primary schoolers is high while there is only one psychological counselor results in poor guidance and psychological counselling practices at preschool level. Therefore, the number of permanent psychological counselors at schools should be increased. Psychological counselors emphasize that the problems they face while implementing preschool guidance program are due to the families' lack of involvement in the processes at school. Therefore, families may be encouraged to attend such school events as seminars, or to participate in class events or outings, etc.

Giriş

Okul öncesi dönemde alınan eğitim, çocukların gelecek hayatlarına hem bir temel hem de büyük bir etkisi olacağından kritik bir öneme sahiptir. Bu eğitim sürecinde çocukların doğumdan ilkokula kadar gelişimlerinin bütüncül desteklenmesi hedeflenmektedir. Okul öncesi eğitim dönemi çocuğun ilkokula adım attığı sınıf olması, okula ilişkin geliştirebileceği olumlu ya da olumsuz tutumların oluşması, bu tutumların ileriki öğrenim yaşamına genellenme riskinin olması nedeni ile bu dönemde verilebilecek rehberlik hizmetleri ayrıca önem taşımaktadır (Akgün, 2010). Tohumlarının okul öncesi dönemde atıldığı rehberlik faaliyetleri, çocuğu tüm eğitim hayatı boyunca olumlu şekilde destekleyecektir (Bilgin, 2010). Bireye yardım etmenin özünü oluşturan rehberlik hizmetleri genel olarak tanımlanacak olursa “rehberlik, bireye kendini anlaması, çevredeki olanakları tanınması ve doğru tercihler yaparak kendini gerçekleştirmesi için yapılan sistematik ve profesyonel yardım sürecidir” (Hatunoğlu ve Hatunoğlu, 2006).

Okul öncesi eğitimde rehberlik ve psikolojik danışma hizmetleri diğer kademelerde olduğu gibi planlı ve programlı yürütülen hizmetlerdir. Okul öncesi eğitim döneminde rehberlik hizmetlerinin yapılandırılmış ve amaçları belirlenmiş programlarla yürütülmesi önemlidir. Program hedeflerinin gerçekleşmesinde, çalışanların çağdaş rehberlik anlayışına sahip olmaları ve rehberlik ilke ve amaçlarına uygun tutum ve davranışlar sergilemeleri gerekmektedir. Ayrıca ailenin, okul yönetiminin, öğretmenlerin, rehber öğretmenlerin, diğer çalışanların iş birliği içinde olması program hedeflerine ulaşmayı kolaylaştıracaktır (Güler ve Çapri, 2019).

Rehberlik anlayışına sahip olan bir anaokulu/anasınıfı öğretmeni bu dönemde çocuğun her yönüyle sağlıklı olarak gelişmesi, okul ortamına uyum sağlaması, potansiyellerini ortaya koyabilmesi için özgür, rahat, sıcak, güvenli bir atmosfer yaratmaya çalışır. Öncelikle çocuğun sağlıklı gelişmesi için gerekli olan fiziki ve sosyal çevreyi sağlar. Bu çevrede çocuklar, akran grupları içerisinde kendini tanımasını, yaşamı sürdürebilecek güç ve becerileri geliştirmesini, birlikte yaşama kurallarını öğrenirler. Grup, çocuğun yaşantısını doldurur, sosyal ve psikolojik doyumunu sağlar. Bu kurumlar, çocuğun bedenini kullanma, oyun oynama, merakını giderme, hayal ve isteklerini açığa vurma ve bağımsızlığını kazanma gibi temel gereksinimlerini de karşılar. Rehberlik hizmetlerinin işlevi de bu gereksinimleri karşılamaya dönüktür. Çünkü ancak gelişim gereksinimleri karşılanan çocuklar sağlıklı ve uyumlu olabilir (Yeşilyaprak, 2016). Rehberlik çalışmalarına katılan çocukların, okula ve çevreye uyum sağlamaları, ilkokula hazırlanmaları, eğitim ortamlarına ve öğrenmeye karşı olumlu tutum ve anlayış geliştirmeleri, kendilerini tanımaları, kişiler arası ilişkilerini geliştirmeleri, sağlıklı ve güvenli yaşam için gerekli bilgi ve becerilerini geliştirmeleri, aile ve topluma ilişkin farkındalık ve duyarlılık kazanmaları, meslekleri tanımaları, mesleklerin insan hayatındaki yeri ve önemine ilişkin farkındalık geliştirmeleri amaçlanmaktadır (Kaçar ve Doğan, 2007). Okul öncesi eğitim kademesinde planlanmış yaşantılar ve uygun koşullarda oluşturulmuş etkinlikler ile bu döneme özgü gelişim görevlerini sağlıklı bir şekilde başarmaları sağlanır (Özabacı, 2014).

Psikolojik danışma ve rehberlik hizmetlerinde tüm paydaşların ortak bir anlayışla birlikte çalışması gerekir. Çalışmaların başarıya ulaşmasında her ne kadar öncelikli olarak psikolojik danışmanların etkililiği söz konusu olsa da okul yönetiminin, öğretmenlerin ve velilerin de önemli

rol ve sorumluluklarının olduğu bir gerçektir (MEB, 2012). Okuldaki tüm görevliler rehberlik hizmetlerinden sorumludurlar (Bakırcıoğlu, 2005).

Öğrenciler her kademedede eğitsel, mesleki ve kişisel anlamda farklı problemler yaşarlar ve her kademenin ihtiyaçları, beklentileri ve çözümleri de doğal olarak farklı olacaktır. Bu yüzden her kademedede görev yapan öğretmenlerin öğrencilerinin kişisel, eğitsel ve mesleki rehberlik alanlarındaki gerekli uygulamaları yapabilmeleri öğrenciler için önemlidir. Özellikle bireyin kendini tanımaya başladığı okul öncesi eğitim döneminde rehberlik uygulamalarının üzerinde çok daha itina ile durulması gerekmektedir. Oyun çocuğundan okul çocuğu olmaya bir geçiş, bir başlangıç sayılan bu dönemde çocuğun kazanacağı temel anlayış ve tutumlar tüm eğitim sürecini önemli ölçüde etkiler (Yeşilyaprak, 2016).

Bu alanda çalışan psikolojik danışmanların okul öncesi eğitimle ilgili bilgilerinin daha kapsamlı hale gelmesi, aynı zamanda okul öncesi öğretmenlerinin de rehberlik bilgi ve becerilerinin geliştirilmesi ve yapılan çalışmaların iş birliği içinde yürütülmesi rehberlik çalışmalarının kalitesini ve verimliliğini artıracaktır.

Psikolojik danışmanların rehberlik çalışmalarına ilişkin görüşlerinin belirlenmesi, programda yer alan amaçların, etkinlik ve kazanımların gerçekleşmesi açısından önemlidir. Ayrıca, rehberlik etkinliklerinin ve programının değerlendirilmesi, okul öncesinde yürütülen rehberlik ve psikolojik danışma hizmetlerinin gelişimine katkı sağlayabilecektir.

Araştırmanın Amacı

Bu araştırmanın amacı, okul öncesi eğitim kurumlarındaki rehberlik ve psikolojik danışma çalışmalarının rehber öğretmenler/psikolojik danışmanlar tarafından değerlendirilmesidir. Bu bağlamda şu alt sorulara cevap aranacaktır:

1. Okul psikolojik danışmanları okul öncesi rehberlik programı hakkında bilgi sahibi midirler?
2. Okul psikolojik danışmanlarının rehberlik programını uygulama tecrübeleri nasıldır?
3. Okul psikolojik danışmanları okul öncesi öğretmenleri ile nasıl bir iş birliği içerisindeyler?
4. Okul psikolojik danışmanlarının lisans eğitimlerinde okul öncesi eğitime dair aldıkları derslerle ilgili görüşleri nelerdir?
5. Rehberlik çalışmaları katılımcıların demografik bilgilerine göre farklılaştırmakta mıdır?

Yöntem

Araştırmanın Modeli

Bu çalışmada nitel araştırma yöntemi kullanılmıştır. Nitel araştırma “gözlem, görüşme ve doküman analizi gibi nitel veri toplama yöntemlerinin kullanıldığı, alguların ve olayların doğal ortamda gerçekçi ve bütüncül bir biçimde ortaya konmasına yönelik nitel bir sürecin izlendiği araştırma” türü olarak tanımlanmaktadır (Yıldırım ve Şimşek, 2013).

Bu araştırmada durum çalışması deseninden faydalanılmıştır. Buradaki amaç şu andaki ya da geçmişteki bir durumu olduğu şekilde betimlemek ve araştırmanın konusu olan olay, birey ya da nesneyi bulunduğu koşullar içerisinde tanımlamaya çalışmaktır. Bu modelde herhangi bir şekilde değiştirme ya da etkileme çabası gösterilmez (Karasar, 2009).

Çalışma Grubu

Araştırmanın çalışma grubu; İstanbul Avrupa yakasında bulunan 10'u devlet, 10'u özel toplam 20 okuldan seçilen 20 psikolojik danışmandan oluşmaktadır. Bu özel okulların dokuzu bağımsız anaokulu, biri ise kolej bünyesinde yer alan anasınıfıdır. Devlet okullarının ise 5'i bağımsız anaokulu, diğer 5'i ise ilkokul bünyesinde yer alan anasınıflarıdır. Okulların dağılımı aşağıdaki tabloda belirtilmiştir;

Tablo 1.

Okulların dağılımı

	Devlet Okulu	Özel Okul
Bağımsız anaokulu	5	9
İlkokul bünyesindeki anasınıfı	5	1
Toplam	10	10

Araştırmada, kolay ulaşılabilir örnekleme yöntemi ile öğretmenlere ulaşılmıştır. Araştırmanın çalışma grubunu oluşturan psikolojik danışmanların demografik bilgileri aşağıdaki tabloda belirtilmiştir;

Tablo 2.

Psikolojik danışmanlara ait demografik bilgileri

	Yaş	Cins.	Eğitim Düzeyi	Medeni Durum	Çocuk Durumları ve Sayıları	Mesleki Kıdem Yılı	Çalıştıkları Okuldaki Kıdem Yılı	
Devlet	RÖ1	31	E	L	B	Yok	7	3
	RÖ2	48	K	L	B	Yok	18	4
	RÖ3	41	K	L	E	Var / 3	10	2
	RÖ4	25	E	L	E	Yok	3	1
	RÖ5	35	K	L	E	Yok	3	1
	RÖ6	25	K	L	E	Var / 1	4	1
	RÖ7	30	K	L	E	Yok	8	1
	RÖ8	36	E	L	E	Yok	12	1
	RÖ9	28	K	L	B	Yok	6	1
	RÖ10	40	K	L	E	Var / 1	18	1

Özel	RÖ11	25	K	L	B	Yok	1	1
	RÖ12	26	K	YL	B	Yok	4	2
	RÖ13	26	K	L	B	Yok	2	1
	RÖ14	27	K	L	E	Var / 1	2	2
	RÖ15	32	E	L	E	Yok	7	6
	RÖ16	28	K	L	E	Yok	4	2
	RÖ17	29	K	L	E	Var / 1	5	5
	RÖ18	30	K	YL	B	Yok	4	4
	RÖ19	26	K	L	B	Yok	2	1
	RÖ20	27	K	YL	B	Yok	4	3

Tablo 2’de görüldüğü üzere psikolojik danışmanların 16’sı kadın, 4’ü erkek; 17’si lisans, 3’ü yüksek lisans mezunudur. Beş psikolojik danışman çocuk sahibidir. Psikolojik danışmanların kıdem yılları 1-18 yıl arasında değişmektedir. Devlette çalışanların 7’sinin, özelde çalışanların 3’ünün okuldaki ilk yıllarıdır.

Veri Toplama Aracı

Araştırmanın verileri, araştırmacılar tarafından hazırlanan dokuz adet açık uçlu yarı-yapılandırılmış soru formu ile toplanmıştır. Sorular hazırlanmadan önce literatür taranmış ve okul öncesinde çalışan öğretmenlerden bilgi alınmıştır. Daha sonra üç uzmandan görüş alınarak soru formunun son hali oluşturulmuştur. Katılımcılara okul öncesi kademesiyle ilgili çalışma yapıp yapmadıkları sorulmuş, çalışmalarına örnek vermeleri istenmiş, çalışmalarında karşılaştıkları sorunlardan bahsetmeleri istenmiştir. Daha sonra “Okul Öncesi Rehberlik Programı” hakkında bilgi sahibi olma, hizmet içi eğitim almış olma ve bu programı uygulamaları ile ilgili bilgiler istenmiştir. Soruların devamında lisans eğitimleri boyunca okul öncesi eğitimle ilgili ders alıp almadıkları, almak isteyip istemedikleri, ülkemizdeki üniversitelerin Rehberlik ve Psikolojik Danışmanlık lisans programında okul öncesi eğitimi ile ilgili derslere yeterince yer verilip verilmediğiyle ilgili düşünceleri, okul öncesi eğitimle ilgili ders almış olsalardı yaptıkları uygulamaları ne şekilde etkileyeceği sorulmuştur.

Verilerin Toplanması

Çalışmada kapsamlı bilgi elde etmek amacıyla nitel veri toplama tekniklerinden biri olan görüşme tekniğinden yararlanılmıştır. Görüşme, “araştırmada cevabı aranılan sorular çerçevesinde ilgili kişilerden veri toplama” şeklinde ifade edilebilir (Büyüköztürk, vd., 2016). Veriler, araştırmacılar tarafından okullara gidilip psikolojik danışmanlar ile birebir görüşmeler yapılarak toplanmıştır. Öğretmenlerden demografik bilgileri içeren “Kişisel Bilgi Formunu” doldurmaları ve kendilerine yöneltilen soruları yanıtlamaları istenmiştir. Öğretmenler demografik bilgilerini doldurduktan sonra görüşme başlatılmıştır. Soruların cevapları alınırken katılımcıların izni ile ses kaydı alınmıştır. Ses kaydı vermek istemeyen katılımcılara araştırmacılar tarafından sorular yöneltilmiş verilen yanıtlar not alınmıştır. Araştırma verileri 2019-2020 Eğitim-Öğretim yılının ilk döneminde toplanmıştır.

Verilerin Analizi

Araştırmada toplanan veriler, betimsel analiz yöntemi ile çözümlenmiştir. Betimsel analiz “farklı kişilerin aynı soru hakkında farklı düşüncelerinin görüşülenlerden elde edildiği tarzda aktarılması” şeklinde ifade edilmektedir (Altunışık, vd., 2010). Katılımcıların cevaplarının analiz edilmesi ve yorumlanması süreci şu aşamalarda gerçekleştirilmiştir: (1) adlandırma aşaması, (2) eleme aşaması, (3) kategori geliştirme aşaması, (4) geçerlik ve güvenilirliğin sağlanma aşaması, (5) frekansların hesaplanma-yorumlanma aşaması (Yıldırım ve Şimşek, 2013).

Araştırma dört ana tema üzerine bina edilmiştir;

1. Rehberlik program bilgisi,
2. Rehberlik programının uygulanması,
3. Okul öncesi öğretmeni ile iş birliği,
4. Lisans eğitiminde alınan dersler.

Geçerlik – Güvenirlik

Nitel araştırmada “geçerlik” bilimsel bulguların doğruluğu, “güvenirlik” ise bilimsel bulguların tekrarlanabilirliği ile ilgilidir (Yıldırım ve Şimşek, 2013). Araştırmanın geçerliği ve güvenilirliği artırmak için aşağıdaki çalışmalar gerçekleştirilmiştir;

a) Araştırmanın iç geçerliğini (inandırıcılığını) artırmak için ilgili alan yazın taranmış ve temalar belirlenerek görüşme formu hazırlanmıştır. Temalar ile sorular arasındaki anlam bütünlüğü sağlanmış ve sorular üç uzmana kontrol ettirilerek son hali verilmiştir. Görüşmeler için okul yöneticilerinden gerekli izinler alınmış, öğretmenlerle kısa bir ön görüşme yapılarak araştırma içeriği anlatılmış ve böylece karşılıklı güven ilişkisi oluşturulmuştur. Öğretmenlere isimlerinin ve okullarının araştırmada belirtilmeyeceği söylenmiş, dolayısıyla soruları cevaplandırırken samimiyetle ve endişeden uzak bir şekilde görüşme yapılması sağlanmıştır. Böylece verilerin mümkün olduğunca gerçeği yansıtmasına önem verilmiştir.

b) Araştırmanın dış geçerliğini (aktarılabirliğini) artırmak için araştırma sürecinde yapılanlar ayrıntılı bir şekilde açıklanmaya çalışılmıştır. Bu bağlamda yöntem bölümünde, araştırmanın modeli, çalışma grubu, veri toplama aracı, veri toplama süreci, verilerin analizi ve verilerin yorumlanması ayrıntılı bir biçimde anlatılmıştır.

c) Araştırmanın iç güvenilirliğini (tutarlılığını) artırmak için verilerin önce yorumsuz sunumu, birden fazla araştırmacının ayrı ayrı görüşmeler yapması sonucunda benzer sonuçlara ulaşması, gözlemlerin alan yazındaki bilgilerle ve görüşmelerle onaylanması ve önceden oluşturulmuş ayrıntılı kavramsal çerçeveye bağlı veri analizi çeşitleme ile sağlanmıştır.

d) Araştırmanın dış güvenilirliğini (teyit edilebilirliğini) artırmak için veri toplanan bireylerin, verilerin analizinde kullanılan kavramsal çerçeve ve varsayımların ve veri toplama ve analiz yöntemlerinin tanımlanması ile sağlanmıştır. Araştırmacı, süreçte yapılanları ayrıntılı bir biçimde

tanımlamıştır. Ayrıca elde edilen ham veriler ve kodlamalar başkaları tarafından incelenebilecek şekilde araştırmacı tarafından saklanmaktadır.

Bulgular

Araştırma bulgularına göre ortaya çıkan ana temalar ve alt temalar aşağıdaki tabloda gösterilmiştir;

Tablo 3.

Temalar

Ana Temalar	Alt Temalar
Rehberlik program bilgisi	Programın önemi
Rehberlik programının uygulanması	Eksik uygulama
Okul öncesi öğretmeni ile iş birliği	Etkisiz iş birliği
Lisans eğitiminde alınan dersler	Uygulamalı dersler

1. Psikolojik danışmanların okul öncesi rehberlik programıyla ilgili bilgi sahibi olma durumlarına ilişkin bulgular

Araştırmanın birinci teması olan psikolojik danışmanların okul öncesi rehberlik programı hakkında bilgi sahibi olup olmamasına yönelik psikolojik danışmanlara “Okul öncesi rehberlik programı hakkında bilgi sahibi misiniz?” ve “Size göre okul öncesi döneminde rehberlik ve psikolojik danışmanlık çalışmalarının önemini örnek vererek açıklar mısınız?” soruları sorulmuştur.

Bu temada “Okul öncesi rehberlik programı hakkında bilgi sahibi misiniz?” sorusuna yönelik olarak, beş psikolojik danışmanın programın varlığından haberdar olmadığı görülmüştür. Geriye kalan 15’i ise haberdar olduklarını ifade etmişlerdir. Görev yaptığı kurum her ne olursa olsun bir psikolojik danışmanın okul öncesi rehberlik programının varlığından en azından haberdar olması gerekir.

Psikolojik danışmanlara okul öncesi eğitim programı ile ilgili hizmet içi eğitim alıp almadıklarını sorduğumuzda ise tüm psikolojik danışmanlardan böyle bir hizmet içi eğitim almadıkları yanıtı alınmıştır.

Devlete bağlı bağımsız anaokulunda görev yapmakta olan katılımcılardan birinin sorumuza vermiş olduğu;

“Erken yaşta çocuğun gelişiminin değerlendirilmesi ve önlem alınması açısından önemli olduğunu düşünüyorum. Ayrıca çocuğa olumlu davranış kazandırma açısından okul öncesinde rehberlik çalışmalarının katkı sağladığını görüyorum. Çeşitli sorunlara sahip öğrenciler (alt ıslatma, tırnak yeme, öfke kontrolü vb.) erken yaşta tespit edilip gerekli yönlendirmeler ve çalışmalar yapılıyor.” (RÖ5) yanıtı bu yorumu destekler niteliktedir.

Bir diğer soru olan “Size göre okul öncesi döneminde rehberlik ve psikolojik danışmanlık çalışmalarının önemini örnek vererek açıklar mısınız?” sorusuna; psikolojik danışmanlar her ne

kadar okul öncesi ile ilgili rehberlik çalışması yapmaya zaman bulamıyor olsalar da çocukların davranışlarının kişiliklerinin geliştiği en önemli dönemin okul öncesi dönem olduğunu bu sebeple okul öncesinde rehberlik çalışmalarının önemli olduğunu düşündükleri görülmüştür. Psikolojik danışmanlar okul öncesinde rehberlik çalışmalarına önem veriyor olsalar da okulun diğer kademeleri ile ilgili çalışmalara daha fazla ağırlık verdiklerini hatta bazı psikolojik danışmanlar tek başlarına okulun diğer kademelerine dahi yetmekte zorlandıklarını ifade etmektedirler. Devlet okulunda görev yapmakta olan bir psikolojik danışmanın ilgili soruya;

“Aslında okulun. Benim okulum sekiz yüz elli kişiden oluşuyor anasınıfı dışında. Dolayısıyla 850 kişiyle uğraşırken ve okulda tek başıma rehber öğretmenim. Okul öncesine çok da istediğimiz kadar fayda sağlayamıyoruz. Ancak çok nadir zamanlarda öğretmenin talebiyle sınıflarına gidip, gözlem yapıp çocuklarla ilgili görüşlerimizi beyan edebiliyoruz. Dolayısıyla aslında bu sorunun cevabına çok da tatmin edici şekilde evet diyemiyorum. Her şeye rağmen rehberlik çok önemli. Çünkü biliyorsunuz, kişilik gelişimi 0-6 yaşta ciddi eğilimler sağlıyor. Bu bizim karakterimiz ve kişiliğimizi ileriki yaşlarımızda çok etkiliyor. Dolayısıyla şu an gördüklerimiz işte ailenin çocuğa karşı tutumları. Çocukta ilerideki problemleri aşmak adına okul öncesinin çok önemli olduğunu düşünüyorum. O yüzden önemsiyorum.” (RÖ9) şeklinde yanıt verdiği görülmektedir.

Özel okullarda da durumun çok farklı olmadığı görülmektedir. Çünkü özel okullarda görev yapmakta olan psikolojik danışmanlardan da sadece bir tanesi tamamen okul öncesi kademesi ile ilgilenmektedir. Özel okulda görev yapmakta olan katılımcılardan biri ilgili soruya;

“Bence okul öncesinde rehberlik çok önemli bir konu. Çünkü çocuğun bir sorunu varsa bunun nedenini bilmeden çözüm bulamazsınız. Bu nedeni doğru bir şekilde tespit etmemiz gerekiyor. Eğer tespit edilmezse veya yanlış bir tespit olursa bu durum çocuğun tüm hayatını etkiler.” (RÖ16) şeklinde yanıt verdiği görülmektedir.

Özel okullarda görev yapan psikolojik danışmanların tek bir kademe ile ilgilenmesinin daha kaliteli çalışmaları ortaya çıkaracağı söylenebilir.

Psikolojik danışmanların hepsinin okul öncesinde rehberliği önemsedığı görülmektedir. Görüşme yapılan psikolojik danışmanlar aşağıda belirtilen sebeplerden dolayı okul öncesinde rehberlik çalışmalarının önemli olduğunu ifade etmişlerdir. Bu sebepler şöyle özetlenebilir; Okul öncesinde rehberlik çalışmaları çocuğun ilköğretime hazır oluşu, tırnak yeme, alt ıslatma gibi bazı sıkıntılarının erken dönemde fark edilmesi ve giderilmesi, kişilik gelişimi açısından önemli bir dönem olması, aile, çocuk, okul arasında daha sağlıklı iletişimin kurulabilmesi, velilerde farkındalık oluşması, çocukların doğru alışkanlıklar edinmesi, çocukları daha iyi anlamak vb. sebeplerden ötürü tüm psikolojik danışmanlar tarafından önemli bulunmaktadır.

2. Psikolojik danışmanların okul öncesi rehberlik programının uygulanmasına ilişkin bulgular

Araştırmanın ikinci teması olan rehberlik programının uygulanması hakkında psikolojik danışmanlara; a) Okul psikolojik danışmanı olarak okul öncesi kademesi ile ilgili çalışma yapıyor musunuz? Yaptığınız çalışmalardan bir tanesini bizimle paylaşır mısınız? b) Okul öncesi rehberlik

programına göre üzerinize düşen görevleri ne ölçüde yerine getirebildiğinizi düşünüyorsunuz? Bu konuda karşılaştığınız zorluklar nelerdir?, Sizce bu zorlukların üstesinden nasıl gelinebilir? c) Çalışmakta olduğunuz okulda okul öncesi rehberlik çalışmaları iş yükünüzün ne kadarını oluşturmaktadır? Neden? soruları sorulmuştur.

Okul öncesi ile ilgili rehberlik çalışmaları yaptığını bildiren psikolojik danışman sayısı 16 iken, yapmıyorum diyenlerin sayısı 4'tür.

Araştırmamızın sonucunda devlete bağlı ilkokulların okul öncesi kademesinde psikolojik danışmanlık ve rehberlik çalışmalarının sorun odaklı yapıldığı sonucuna ulaşılmıştır. İlkokul bünyesinde çalışan okul öncesi öğretmeninin, çocukta bir sıkıntı olduğunu fark edip çocuğu psikolojik danışmana yönlendirdiği öğrenilmiştir. Psikolojik danışmanların da çocuğun performansına bakarak Rehberlik Araştırma Merkezi'ne (RAM) yönlendirilmesi gerekiyorsa yönlendirdikleri ya da okul öncesi öğretmenlerinin Bireyselleştirilmiş Eğitim Programı (BEP) hazırlama sürecine yardımcı oldukları ortaya çıkmıştır. Devlet okulunda görev yapan katılımcılardan biri ilgili soruya;

“Okul öncesi öğretmenlerinin BEP hazırlama sürecine yardımcı oluyorum. Rehberlik merkezine gönderilmesi gereken öğrencileri tespit ediyorum.” (RÖ4) şeklinde yanıt vermiştir.

Özel okulda görev yapan dört psikolojik danışmanın programa uygun şekilde çocuklarla görüşmeler yaptığı görülmüştür.

“Ağırlıklı olarak bireysel görüşmeler yapıyorum. Onun dışında sorumluluklar, aidiyetler, sınırlarımız, zorbalık davranışlarına yönelik drama ve sanat etkinlikleri de yapıyoruz. Gezilerine katılıyorum.” (RÖ13).

Çocukların gelişim sürecinde çok önemli bir yere sahip olan rehberlik ve psikolojik danışmanlık çalışmalarının yalnızca sorun odaklı yapılması olmaması gereken bir durumdur. Ne yazık ki devlet okullarında öğrenci sayısının fazla olması ve psikolojik danışmanın bir tane olması, özel okullarda ise okul öncesi kademesinde öğrenci sayısının az olması ve birçok özel okulda okul öncesi kademesi ile ilgilenen psikolojik danışmanın bulunmaması nedeniyle verimli çalışmalar yapılamamaktadır. Bunun yanında, ilkokul kademesi ile ilgilenen psikolojik danışmanların okul öncesi kademesi ile de ilgileniyor olması okul öncesi kademesine gereken önemin verilememesi sonucunu doğurmaktadır.

Çalışmaya katılan psikolojik danışmanların 14'ü okul öncesi rehberlik programına göre üzerine düşen görevleri yerine getirebildiğini, üçü tam olarak yerine getiremediğini, geri kalan üçünün ise soruyu yanıtlamadığı görülmektedir.

Psikolojik danışmanların 13'ü bu programı uygularken velilerin çocuktaki problemi kabullenmekte zorlanmaları, çocuklarla iletişimlerini sağlıklı şekilde devam ettiremeyişleri ve veliye ulaşma konusunda sıkıntı yaşadıklarını, beş psikolojik danışman ise uygulama konusunda bir zorluk yaşamadıklarını ifade etmişlerdir. Diğer iki psikolojik danışman ise rehberlik program ile ilgili bilgi sahibi olmadıkları için bu sorumluyu yanıtızsız bırakmıştır.

“Okul öncesinde yol alabilmek için veli ile çok fazla iş birliği halinde olmak gerekiyor. Her zaman veliler bu iş birliğine yatkın olmuyor. Bir ergenle çalışırken sadece çocukla yol

alabiliyorsunuz ama okul öncesinde tek başına çocukla yol almak çok zor. Dolayısıyla aileler zorlayan noktalardan biri.” (RÖ7) şeklinde ifade etmiştir.

Özel okulda görev yapmakta olan psikolojik danışmanlardan birinin ise ilgili soruya; *“Karşılaştığım zorluklar; herkes için geçerli olmasa da çocukla yaptığımız şeylerin aile içinde sürekliliğin sağlanmaması, velilerin kolayca kaçması, kaynaştırma öğrencilerinin velilerinde bazı kabullenmeyişlerde verilen ödevlerin yerine getirilmemesi gibi durumlar.” (RÖ17) şeklinde yanıt verdiği görülmüştür.*

Veliler çocuklarındaki farklılığı kabul etmekte zorlandıkları için okul öncesi öğretmeni ve psikolojik danışman ile iş birliği yapmakta zorlanmaktadır. Velilerin bu endişesinin nedeninin çocuklarının farklı olmasının sınıftaki arkadaşları tarafından dışlanmasına neden olacağına, çocuklarının üzüleceğine dair korkuları olduğu düşünülebilir. Psikolojik danışman bu velilere ve sınıftaki diğer velilere bilinçlendirme çalışması yapabilir.

Bu sıkıntıların nasıl çözülebileceğiyle ilgili verilen yanıtlarda genelde aile ile iletişimin iyi olması, aile katılım etkinlikleri ile velilerin sürece katılması ve anne-baba eğitimi şeklinde olabileceğinin ifade edildiği görülmektedir.

“Yani velileri olabildiğince okula davet etmeye ve aile katılımını teşvik etmeye çalışıyoruz. Sadece benim çalışmalarımı değil diğer öğretmenlerin çalışmalarıyla da okula davet etmeye, okulla iş birliği halinde olmaya gayret gösteriyoruz. Bu şekilde olabiliyor ancak.” (RÖ7) şeklinde ifade etmiştir.

Özel okulda görev yapmakta olan bir psikolojik danışmanın sorumuza;

“Aile katılımı çalışmaları yaparak, aileleri bilgilendirerek, sık sık görüşmeler yaparak sorunlar çözülebilir.” (RÖ17) şeklinde yanıt verdiği görülmektedir.

Bu yanıtta da görüldüğü gibi aileleri seminerler, kermesler, veli katılımlı öğrenci etkinlikleri gibi değişik aile katılım çalışmalarıyla ya da aileleri bilinçlendirme çalışmaları yaparak okula gelmeleri sağlanabilir.

Görüşme yapılan 20 psikolojik danışmandan 18’i okul öncesi rehberlik çalışmalarına zaman ayırdığını belirtirken, ikisi zaman ayıramadığını belirtmiştir.

Devlet okullarında görev yapmakta olan psikolojik danışmanlar okul öncesi kademesine fazla zaman ayıramamaktadır. Çünkü okulun diğer kademesindeki öğrencilere dahi yetmekte zorlandıklarını belirtmişlerdir. Okul öncesi dönemde psikolojik danışmanlık ve rehberlik çalışmaları çok önemli olmasına rağmen maalesef ki gerektiği şekilde yapılamamaktadır. Katılımcılardan birinin ilgili soruya;

“Aslında iş yükümün az bir kısmını oluşturuyor. Dediğim gibi diğer sınıflara kendi ana sınıflarımıza girdiğimiz derslerine girip onlarla vakit geçirmek anlamında birçok vaktimiz varken onlarla sadece öğretmen talep ettiği zaman sınıfa girip öğretmen talep ettiği zaman veliyle görüşme sağlıyoruz. Onun dışında ayrıca vakit ayırdığım bir bölüm açıkçası yok.” (RÖ9)

Özel okullarda görev yapmakta olan psikolojik danışmanların bazıları okul öncesi kademesine zaman ayırmakta zorlanmaktadır. Çünkü okulun diğer kademesindeki öğrencilerin sayıca fazla olduğunu ve anasını öğretmenlerinin açığı kapatabildiklerini, onların yaptığı etkinliklerin rehberlik çalışmalarını desteklediğini belirtmektedirler. Özel okulda görev yapmakta olan bir psikolojik danışman ilgili soruya;

“İlk defa okul öncesi çocukları ile çalışıyorum. Çok fazla zaman ayıramıyorum açıkçası. Öğretmenleri genelde kendisi ilgilenmeyi tercih ediyor.” (RÖ12) yanıtını vermiştir.

Görüşülen psikolojik danışmanlardan bazıları programda gerektiği kadar okul öncesinde rehberlik çalışmalarına yer verdiklerini, bir tanesi zamanının tamamını okul öncesine ayırdığını ifade etmektedir. Görüşme yapılan psikolojik danışmanlardan yeterli derecede okul öncesi kademesine yönelik çalışma yaptığını belirten 20 kişiden 6 kişidir. Bu altı kişinin beşi devlete bağlı bağımsız anaokulunda biri ise özel okulda çalışmaktadır. Özel okulda görev yapmakta olan psikolojik danışmanlardan birinin bu soruya;

“Neredeyse yarısını oluşturuyor. Okul öncesine çok önem veriyorum. Çünkü bu çocuklar ilkokulda yine bizim karşımıza çıkacak. Sorunlara ne kadar çabuk müdahale edilirse o kadar iyi veya ne kadar donanımlı çocuklar olurlarsa o kadar iyi ilkokula başlamış olurlar.” (RÖ17) cevabını verdiği görülmektedir.

Verilen cevaplar göz önüne alındığında okul öncesi kademesinin okulun içinden bir bölüm olarak görülmediği okulun diğer kademesinin okulun asıl öğrencileri olarak düşünüldüğü izlenimini araştırmacılar da bırakmışlardır. Okullardaki psikolojik danışman sayısı artırılırsa okulöncesinde rehberlik çalışmalarına gereken önem verilebilir. Araştırmanın sonucunda elde ettiğimiz bir başka bulgu ise özel okullarda da okul öncesi kademesiyle ilgili yeterli çalışmanın yapılmadığıdır. Özel okullarda görev yapmakta olan psikolojik danışmanlardan sadece bir tanesi okul öncesi kademesiyle zamanının çoğunu ayırarak ilgilenmektedir. Özel okullarda görev yapmakta olan psikolojik danışmanların birçoğu da okul öncesi kademesinde rehberlik çalışmalarının sorumluluğunu okul öncesi öğretmenlerine bırakmaktadır.

3. Psikolojik Danışmanlar ile Okul Öncesi Öğretmeninin İşbirliğine İlişkin Bulgular

Araştırmanın üçüncü teması olan psikolojik danışmanlar ile okul öncesi öğretmenlerin iş birliğine yönelik psikolojik danışmanlara; Sizce okul öncesi öğretmenleri çalıştığı okulda sınıfıyla ilgili rehberlik çalışmaları yapmalı mıdır? Ve Okul öncesi öğretmenleri psikolojik danışmanların yaptığı çalışmalara ne kadar katılmalıdır? Soruları sorulmuştur.

Psikolojik danışmanların “tamamı” okul öncesi kademesine yönelik rehberlik çalışmalarının yapılması gerektiğini belirtmişlerdir. Psikolojik danışmanlar okul öncesi öğretmenin sınıfıyla ilgili rehberlik çalışması yapması gerektiğini düşünmektedir. Aynı şekilde psikolojik danışmanların tamamı çocukları okul öncesi öğretmenlerinin daha iyi tanınması sebebiyle okul öncesi öğretmenin psikolojik danışmanın yaptığı çalışmalara da katılması gerektiğini bir diğer ifadeyle birimler arası iş birliği yapılması gerektiğini düşünmektedirler.

Katılımcılardan birinin ilgili soruya;

“Kesinlikle yapmalıdır. Zaten onların programlarında da sanyorum etkinliklerin arasında aslında yani değerler eğitimi çalışmaları gibi çocukların topluma uyum sağlamaları ve kişisel beceriler sağlamak adına her etkinliklerinde var rehberlik konuları. Ama bunun dışında ayrıca planlamalar yapılmalı mı? Bence evet yapılmalıdır. Sınıf öğretmenlerinden destek almak zorundayız. Çünkü aslında biz onları belki oyun esnasında bir iki saat gözlemleyebiliyoruz ama onlardan aile yapısı, çocuğun yıl içerisindeki hareketleri, davranışları ile ilgili en net veri aldığımız kişi öğretmenler. O yüzden onları bu sürecin dışarısında tutmak hiç mantıklı değil. Onlar mutlaka katılım sağlamak zorunda.” (RÖ9) şeklinde yanıt verdiği görülmektedir.

Özel okulda görev yapmakta olan psikolojik danışmanlardan da benzer cevapların alındığı görülmektedir. Özel okulda görev yapan psikolojik danışmanlardan birinin bu soruya;

“Aslında yapıyorlar. Değerler eğitimi veriyorlar bu bir rehberlik eğitimidir. Olmalılar kesinlikle. Ben çocukları odaya getirmiyorum. Bu durum öğretmenlerine de bir şeyler katacaktır.” (RÖ11) şeklinde yanıt verdiği görülmektedir.

Cevapların genelinde okul öncesi öğretmeni ile psikolojik danışmanın iş birliği içinde çalışması gerektiği vurgulanmaktadır. Çünkü okul öncesi öğretmeni çocuklarla sürekli bir arada olduğu için çocukları daha iyi tanımaktadır. Bu sebeple çalışma sırasında psikolojik danışman ile iş birliği yapması gerekmektedir. Özel okulda görev yapmakta olan psikolojik danışmanlardan da benzer cevapların alındığı görülmektedir.

4. Psikolojik danışmanların lisans eğitimlerinde aldıkları derslere ilişkin bulgular

Araştırmanın dördüncü teması olan psikolojik danışmanların lisans eğitimlerinde aldıkları derslere yönelik a) Lisans eğitiminiz süresince okul öncesi eğitime yönelik bir ders aldınız mı? Okul öncesi eğitimle ilgili derslere yeterince yer verildiğini düşünüyor musunuz? Eğitiminiz süresince çocukları tanıma teknikleri ile ilgili yeterli eğitim aldığınızı düşünüyor musunuz? b) Eğitiminiz süresince okul öncesine yönelik ders almak ister miydiniz? c) Eğitiminiz süresince okul öncesi ile ilgili bir ders almış olsaydınız okul öncesi kademesinde yaptığınız çalışmalarını nasıl etkilerdi? soruları sorulmuştur.

Psikolojik danışmanların birçoğu (13 kişi) lisans döneminde özellikle okul öncesine yönelik bir ders almadıkları şeklinde yanıt verdikleri görülmektedir. Psikolojik danışmanlardan birinin psikoloji mezunu olduğu için bu konuda bilgisinin olmadığını ifade ettiği görülmüştür. Geriye kalan altı psikolojik danışmanın ise lisans döneminde okul öncesine yönelik ders aldığı görülmektedir. Katılımcılardan birinin ilgili soruya;

“Özellikle okul öncesine yönelik bir ders almadım. Yani genel şeyler üzerinde duruluyor. İşte davranış problemleri gibi. Ama bence daha yani teoriden çok uygulamaya daha çok ağırlık verilmeli diye düşünüyorum. Yine işte aldım bazı çalışmalar ama teori olarak kaldığını düşünüyorum üniversitede aldığım bu tarz tekniklerin. Şöyle. Uygulamaya yönelik kesinlikle daha fazla ders almak isterdim.” (RÖ7) yanıtını verdiği görülmektedir.

Özel okulda görev yapmakta olan bir psikolojik danışmanın da ilgili soruya;

“Açıkçası bu konuda yeterli eğitimi aldığımı düşünmüyorum. Dersler daha çok teorik olarak ilerliyor. Ama bu konuda uygulamaya kesinlikle ihtiyaç var.” (RÖ14) şeklinde yanıt verdiği görülmüştür.

Katılımcıların 17’si PDR bölümlerinde okul öncesi ile ilgili derslere yeterince yer verilmediğini, psikolojik danışmanlardan iki tanesi PDR bölümlerinde okul öncesi ile ilgili derslere yeterince yer verildiğini düşündüğünü ifade etmektedir. Diğer katılımcı ise psikoloji bölümünden mezun olması nedeniyle bu konu hakkında bilgi sahibi olmadığını ifade etmiştir.

Psikolojik danışmanlardan sekiz tanesi PDR bölümlerinde;

“Çocukları Tanıma Teknikleri” ile ilgili derslere yeterince yer verildiğini ifade ederken 11’i yeterince yer verilmediğini diğer katılımcı ise psikoloji bölümü mezunu olduğu için bu konuda bilgi sahibi olmadığını belirtmiştir.

Devlet okulunda görev yapan psikolojik danışmanlardan biri;

“Evet test teknikleriyle ilgili ders aldık. Bunları ölçmesini uygulamasını da yaptık. Ama bunlar ne kadar yeterliydi? Eğer ki bunları kullanırsan aldığın bilgiler yeterli. Ama bunun dışında dışarıda özelde alınan da çok fazla eğitim var. Ve bize okulda gösterilmeyen eğitimler var. Bu anlamda çocuk test eğitimlerini de dışarıda özelde aldım. Ve bunu çocuklara zaman zaman uyguladığım da oluyor. Faydalı görüyorum.” (RÖ9) şeklinde yanıt verdiği görülmektedir.

Özel okulda görev yapan psikolojik danışmanlardan birisi;

“Evet ders aldım. Fakat ben bu konuda uygulama eksikliği olduğunu düşünüyorum. Çocuklarla çalışmak teorik bir dersten çok farklı.” (RÖ20) yanıtını verdiği görülmektedir.

Araştırmanın sonucuna bakıldığında psikolojik danışmanlık ve rehberlik bölümlerinde okul öncesine yönelik bir dersin olmadığı psikolojik danışmanların bu konuda yeterli eğitim alamamış olduklarını düşündükleri görülmektedir. Psikolojik danışmanların bu konudaki eğitimin teoride kaldığını düşünmeleri de bu araştırmanın bir başka sonucudur.

Psikolojik danışmanlardan 17’sinin okul öncesine yönelik ders almak isterdim yanıtını verdiği görülmüştür. Diğer üç psikolojik danışman ise ders almak istemediklerini belirtmişlerdir.

19 psikolojik danışman ders almış olsaydım *“Sistemi, programı daha iyi bilirdim. Adaptasyonumda daha kolay olurdu.”* şeklinde yanıtlamışken diğer psikolojik danışmanın bu cevaplardan farklı olarak;

“Ben bu okula başladıktan sonra okul öncesi ile ilgili kendi çapımda eğitimler almaya başladım. Oyun terapisi eğitimi alıyorum. Kendimi yetiştirmeye çalışıyorum. Ders almış olsaydım yaptığım çalışmalara etkisi muhakkak olurdu. Ben daha önce anaokulunda idarecilik yaptığım için zorlanmadım.” (RÖ4) şeklinde yanıtladığı görülmektedir.

Benzer şekilde özel okulda görev yapmakta olan psikolojik danışmanlardan birinin de diğer psikolojik danışmanlardan farklı olarak;

“Ben çocuk gelişimi okuduğum için çocukları daha iyi tanıdığımı düşünüyorum. İyi ki okumuşum, çok faydasını görüyorum. Ama okumamış olsaydım zorlanırdım. Daha doğrusu pek fazla iletişim kuramazdım herhalde.” (RÖ12) yanıtını verdiği görülmektedir.

Araştırmanın sonucunda lisans süresince okul öncesine yönelik bir ders almış olmanın psikolojik danışmanın çocuklara davranışını, çocuklarla iletişimini ve çocuklarla yaptığı çalışmalarını olumlu yönde etkileyeceği görülmüştür. Bu sonuç üniversitelerin Rehberlik ve Psikolojik Danışmanlık bölümlerinde okul öncesine yönelik derslerin olması gerektiği şeklinde yorumlanabilir.

5. Psikolojik danışmanların demografik bilgilerine göre rehberlik çalışmalarını etkileme durumuna ilişkin bulgular

a) Öğretmen Anne Olmanın Psikolojik Danışmanların Çalışmalarını Etkileme Durumu

Çalışmanın verileri toplanmaya başlamadan önce anne olmanın öğretmenin çalışmalarını etkileyeceği düşünülerek demografik bilgi kısmında öğretmenlere çocuk sahibi olup olmadıkları soruldu. Sorumuza aldığımız yanıtlarda ise öğretmenlerin anne olmasının çocuklarla yaptıkları çalışmalarını çok etkilemediği, anne olan öğretmenlerin çocuklara gelişim testi uyguladığı, velilere yönelik çeşitli seminerler düzenlediği, mahremiyet eğitimi, çocukların duygularını ifade edebilmeleri, kişilerarası ilişkiler, çocuklara hayır demeyi öğretmek, çocukların zorbalık karşısında neler yapmaları gerektiği ile ilgili çalışmalar yaptıkları görülmüştür. Anne olmayan katılımcılardan birinin ilgili soruya;

“Mesela mahremiyet eğitimine yönelik çalışma yapıyorum. Teknoloji bağımlılığına yönelik önleyici çalışmalar yapıyorum gibi. Teknoloji bağımlılığına yönelik derken ne gibi mesela? Birazcık açarsak; Eee mesela şey çocuklara bilgisayarı nasıl kullanmalıyız? En fazla kaç dakika bilgisayarın başında oturmalıyız? Eee otururken nasıl oturmalıyız? Oturma pozisyonumuz nasıl olmalı? Çok uzun süre oturuyorsak bile ne kadar sürede mola vermeliyiz? gibi. Eee bunu Türkiye Bağımlılıkla Mücadele Programı var. Orada zaten şarkıları, hikâyeleri, oyunları var. Oradan yol alıyorum aslında sınıflarda.” (RÖ7) yanıtını verdiği görülmüştür. Anne olan bir katılımcının da benzer şekilde “Beş yaş grubuna Metropolitan uyguluyorum. Sonuçlarını velilerle paylaşıyorum. Veli seminerleri ve veli bilgilendirme çalışmaları yapıyorum. Beş yaş grubuna gözünde bozukluk olup olmadığını anlamak için test uyguluyorum. Mahremiyet eğitimi ile ilgili çalışmalar yapıyorum.” (RÖ10) yanıtını verdiği görülmüştür.

Verilen yanıtlara da bakıldığında anne olmanın öğretmen çalışmalarını çok da etkilemediği anlaşılmaktadır. Çünkü anne olmayan öğretmenlerden de yapılan çalışmalarla ilgili benzer yanıtlar alınmıştır.

b) Kıdem yılının psikolojik danışmanların çalışmalarını etkileme durumu

Öğretmenlerimizin kıdem yılları 1-18 yıl arasında değişmektedir. Fakat verilen yanıtlara bakıldığında yapılan çalışmaların çok da farklı olmadığı görüşülen her psikolojik danışmanın benzer çalışmalar yaptığı görülmüştür. 12 yıllık bir psikolojik danışmanın ilgili soruya;

“Anne-baba eğitimi çalışmaları yapıyorum.” (RÖ8) yanıtını verdiği görülmüştür. Bu yanıtı benzer olarak iki yıllık bir psikolojik danışmanın;

“Çocuklarla öğretmenleri kadar vakit geçiremiyorum. Daha çok öğretmenlerle iş birliği içinde çalışmalarımı yürütüyorum.” (RÖ14) yanıtını verdiği görülmüştür.

Verilen yanıtlara da bakıldığında kıdem yılının da yapılan çalışmaları çok etkilemediği görülmektedir. Görüşülen öğretmenlerin tamamından benzer yanıtlar alınmıştır. Fakat devlet okulunun bünyesindeki anasınıflarında psikolojik danışmanların yaptığı çalışmaların program dışında öğretmenlerin ayrıca yaptığı çalışmalar olduğu görülmüştür. Araştırmamızın sonucunda devlet okulunda ve bağımsız anaokulunda görev yapan psikolojik danışmanlar ile özel okullarda görev yapan psikolojik danışmanların çalışmaları arasında kıdem yılı olarak bir fark bulunmadığı görülmüştür.

c) Okul Tipinin Psikolojik Danışmanların Çalışmalarını Etkileme Durumu

Araştırmamız bağımsız anaokullarında, devlet okullarında bulunan ana sınıflarında ve özel okulların ana sınıflarında yürütülmüştür. Bağımsız okullarda görev yapan psikolojik danışmanların daha programlı çalışmalar yaptıkları görülmüştür. Çünkü devlet okullarında görev yapan psikolojik danışmanların okulun okul öncesi kademesindeki öğrencilerinin haricindeki öğrencilere dahi yetmekte zorlandıkları, diğer kademelere gerekli çalışmaları yapmaya çalışırken maalesef ki okul öncesi ile ilgili çalışmaya fırsat bulamadıkları görülmektedir. İlgili soruya katılımcılardan biri;

“İhtiyaç doğrultusunda çocuklar ile görüşme yapıyorum. Velilere danışmanlık yapıyorum.” (RÖ2) şeklinde yanıt vermiştir.

Katılımcılardan alınan yanıtlar benzer şekildedir. Yanıtta da görüldüğü gibi devlet okullarındaki psikolojik danışmanlar okul öncesi kademesi ile ilgili sadece öğretmenin yönlendirmesi ile çalışmalar yapmaktadır. Okul öncesinde rehberlik çalışmaları gerek çocuğun gerek velinin doğru davranışları fark etmesine yardımcı olmak açısından çok önemlidir. Araştırma süresince de gözlemlemiş olduğumuz üzere özellikle devlet okullarının ana sınıflarında okul öncesinde rehberliğe gereken önemin verilmediği görülmektedir. Çünkü okullarda bir tane psikolojik danışman bulunmaktadır. Psikolojik danışmanın okul öncesi kademesine gereken zamanı ayıramaması buna bağlanabilir.

Katılımcılardan biri okul öncesi ile ilgili bir programı olmamasına rağmen okul öncesi kademesi ile ilgili yaptığı çalışmaları;

“Öncelikle oyunla alakalı sene başında bir seminer yapıyorum velilere. Aile tutumları ile alakalı. Çünkü aile tutumlarının çocuğun gelişimine çok çok etkili bir faktör olduğunu düşünüyorum. O yüzden aile tutumlarını çalıştıktan sonra ailelerle bireysel görüşmeler yapıyorum. Onun dışında yıl içerisinde çocuklarla uyum problemi, davranış problemi ya da gördüğümüz farklı özellikler varsa bunlarla ilgili yine velileri de içine alarak bireysel görüşmeler yapıyorum hem çocukla hem veliyle. Bu şekilde planlamalar yapıyoruz.” (RÖ9) şeklinde ifade etti.

Özel okulda görev yapan psikolojik danışmanların bir tanesi sadece okul öncesi ile ilgilenmektedir. Özel okulda görev yapmakta olan dokuz psikolojik danışman ise ilkokul kademesi ile de ilgilenmek durumunda olduğu için okul öncesi kademesine yeterince zaman ayıramadığı görülmektedir. Özel okulda görev yapmakta olan katılımcılardan birinin ilgili soruya;

“Evet, zaten tam zamanımı buna harcıyorum.” (RÖ11) şeklinde cevap verdiği görülmektedir.

Araştırmaya başlanmadan önce özel okullarda okul öncesi kademesinde yapılan rehberlik çalışmalarının devlet okullarından daha kapsamlı ve programlı olacağı düşünülmüştür. Araştırmanın sonucunda psikolojik danışmanlardan alınan yanıtlar karşılaştırıldığında devlet okulları ile özel okullar arasında çok belirgin bir farklılık olmadığı görülmüştür. Bu sonuç psikolojik danışman sayısının yeterli olmadığı şeklinde yorumlanabilir.

d) Eğitim Düzeylerinin Psikolojik Danışmanların Çalışmalarını Etkileme Durumu

Araştırmamız bağımsız anaokullarında, devlet okullarında bulunan ana sınıflarında ve özel okulların ana sınıflarında yürütülmüştür. Özel okulda görev yapan psikolojik danışmanlardan üç tanesinin lisansüstü mezunu olduğu görülmüştür. Lisansüstü mezunu olan psikolojik danışmanlar ile lisans mezunu olan psikolojik danışmanların cevapları karşılaştırıldığında eğitim düzeyinin psikolojik danışmanların okul öncesi kademesindeki çalışmalarını belirgin olarak etkilemediği görülmüştür. Lisansüstü mezunu olan psikolojik danışmanlardan birinin Marmara Gelişim Envanteri'ni uyguluyor olmasının lisans mezunu olan psikolojik danışmanlar ile lisansüstü mezunu olan psikolojik danışmanlar arasındaki tek farklılık olduğu görülmüştür. Öğretmenlerden birkaç tanesi çok zamanı olmadığı için fazla çalışma yapamadığını belirtmiştir. Diğerleri ise bireysel ve grup çalışmaları yaptıklarını, gözlem, kişisel gelişim, sorumluluk alma, duygu gelişimi, drama, sanat, resim gibi etkinlikleri uyguladıklarını belirtmişlerdir.

Sonuç ve Tartışma

Araştırmanın birinci teması olan “Rehberlik program bilgisi” başlığında psikolojik danışmanların alt tema olarak programın önemine vurgu yaptıkları görülmüştür.

Araştırmanın verilerine göre psikolojik danışmanların okul öncesi kademesinde rehberlik ve psikolojik danışmanlık çalışmalarına önem verdikleri fakat ilkokul kademesi ile de ilgilendikleri için okul öncesi kademesine yeterince zaman ayıramadıkları görülmektedir. Okul öncesi kademesinde etkili çalışmaların yapılabilmesi için ilkokullarda psikolojik danışman sayısı artırılabilir. Psikolojik danışman sayısının fazla olması psikolojik danışmanlar arasında iş bölümü sağlayacağı için okul öncesi kademesi ile daha etkili çalışmaların yapılmasını sağlayacaktır. Bir başka sonuç da psikolojik danışmanların okul öncesine yönelik ders almamış olmalarıdır. Psikolojik danışmanlar ders almış olmalarının olumlu etkiler doğuracağını düşünmektedir. Bu sonuca bakıldığında PDR bölümlerinde özellikle okul öncesine yönelik derslerin olması gerektiği söylenebilir. Hoffman (1991) da ilköğretim okullarında çalışan danışmanların, okul öncesi dönemdeki çocuklarla ilgili çalışmalarında oyun

teknikleri, duyuşsal eğitim, davranış düzenleme teknikleri, gevşeme egzersizleri ve aile danışmanlığı gibi yaklaşımlardan yararlandığını belirtmektedir.

Eren'in (2014) yaptığı çalışmada, anaokullarında görevli psikolojik danışmanların (rehber öğretmen) %35'i aldığı eğitim bakımından kendilerini yeterli bulurken, %65'i aldığı eğitim bakımından kendisini yeterli bulmamaktadır. Psikolojik danışmanların %55'i gelişim ölçekleri, oyun terapileri konusunda eğitime ihtiyacı olduğunu belirtmiştir. Görüşmeye katılan psikolojik danışmanlar %70'i okulöncesi öğrencilerinin seviyesine inemediklerini, bu konuda eğitime ihtiyaçları olduğunu söylemişlerdir.

Araştırmanın ikinci teması olan "Rehberlik programının uygulanması" başlığında psikolojik danışmanların alt tema olarak eksik uygulamalar dikkati çekmektedir.

Elde edilen bilgilere göre okul öncesi rehberlik programının yeterince uygulanmadığı görülmektedir. Psikolojik danışmanlardan sadece üçü vaktinin büyük bir kısmını okul öncesi kademesine ayırmaktadır. Bu durum programın etkili uygulanamaması sonucunu doğurmaktadır. Ayrıca psikolojik danışmanların arasında okul öncesi rehberlik programından haberdar olmayan psikolojik danışmanlar bulunmaktadır. Bu durum psikolojik danışmanların okul öncesi kademesine bilgi ve tecrübe anlamında uzak olduklarından dolayı kaçınma davranışları olarak yorumlanabilir.

Okul öncesi öğretmenlerinin yarısından fazlası okulda verilen rehberlik faaliyetlerinin yeterince etkin ve işlevsel olmadığını düşünmektedirler. Okul öncesi öğretmenlerinin yarısından fazlası rehber öğretmenlerle görüşmek için yeterince vakitlerinin olmadığını ifade etmişlerdir. Bütün bunlara rağmen okul öncesi öğretmenlerinin çok büyük oranda okul öncesi eğitim kurumlarında rehberlik faaliyetlerini destekledikleri görülmüştür (Kardeş, 2014).

Akgün'ün (2010) araştırmasında rehber öğretmenlerin genelde problem davranış gösteren çocuklar ile ilgili çalışmalar yaptıkları görülmektedir. Öğretmenlerin rehberlik hizmetlerinden beklentileri sorulduğunda öğretmenlerin davranış problemleri olan çocuklarla çalışma yapma, bilgilendirme gibi halihazırda verilen hizmetlere paralel hizmetler beklediklerine ilişkin yanıtlar vermişlerdir. Az sayıda anasınıflı öğretmeninin gözlem yapma, çocukları değerlendirmek için ölçek uygulama, oryantasyon gibi gelişimsel rehberlik doğrultusunda beklentileri olduğu görülmüştür. Ayrıca Kardeş (2014) yaptığı çalışmada okul öncesi öğretmenlerinin rehber öğretmenlerden sınıflarında çeşitli testler (duyuşsal testler, zekâ ve gelişim testleri, görsel algı testleri gibi) uygulamalarını beklentisi içinde oldukları sonucuna ulaşmıştır.

Bununla birlikte Öztapak (2018) tarafından yapılan metaforik çalışmada da okul öncesi öğretmenleri, psikolojik danışmanları öncelikle problem çözücü ve yardım edici olarak algılamaktadırlar. Memduhoğlu ve Dalçipek'in (2016) araştırmalarında da rehber öğretmenlerle ilgili okul öncesi öğretmenlerinin en sık kullandıkları metaforlar "yardım eden" teması altında toplanmıştır.

Bu çalışmalardan görüldüğü üzere psikolojik danışmanlardan çocukların davranış problemlerine acil çözümler üretmeleri beklenmektedir. Psikolojik danışmanların okul öncesi kademesinden uzak durmaları hem programın tam anlamıyla uygulanmamasına sebep olmakta hem de yaşanan davranış

problemleriyle okul öncesi öğretmenlerini baş başa bırakmaktadır. Tekin'in (2012) araştırmasında belirttiği gibi okul öncesi öğretmenleri rehber öğretmenlerin ilgilenmesi gereken çocuklar ve aileler için sorun yaratan durumlardaki görevlerini yerine getirmek zorunda kalmaktadır.

Araştırmanın üçüncü teması olan "Okul öncesi öğretmeni ile iş birliği" başlığında psikolojik danışmanların alt tema olarak etkisiz iş birliği içinde oldukları görülmektedir.

Görüşmelerin sonuçlarına bakıldığında okul öncesi kademesiyle ilgili çalışma yapan psikolojik danışmanların büyük bir kısmı okul öncesi öğretmenleriyle iş birliği yapılması konusunda hemfikirdirler.

Öğretmenler, psikolojik danışmanların sundukları hizmetlerin bütünleştirici bir parçası olarak hem mevcut hem de etkili olan ve "kapsamlı gelişimsel rehberlik programları, öğretmenlerin sürekli desteği ve adanmışlıkları olmaksızın sürdürülemez" (Beesley, 2004). Clark ve Amate'nın (2004) da araştırmalarındaki bir katılımcının söylediği gibi, "Bir danışman, öğretmenlerin yardımı olmadan öğrencilere başarılı bir şekilde yardımcı olamaz. "

Literatürde bulunan çalışmalarda da okulöncesi dönemde rehberlik ve psikolojik danışmanlık çalışmalarının iş birliği içinde yapılmasının önemi vurgulanmıştır. Psikolojik danışmanlar, okuldaki tüm personel ile sınıf öğretmenleri ile yönetici ve veliler ile iş birliği içinde çalışmalıdır. Rehberlik hizmetlerini yürütmede sınıf öğretmenleri anahtar konumundadır ancak öğrenci sayıları da dikkate alınarak, ilköğretim okullarına yeterli uzman personel atanmalıdır. Psikolojik danışmanlar özellikle öğretmenlere müşavirlik hizmeti verme, psikolojik danışma yapma, ölçme araç ve gereçleri hazırlama, rehberlik etkinliklerini programlama ve çalışmaları koordine etme gibi konularda önemli görev ve sorumlulukları üstlenmektedir (Gökçakan, 2008). Bu ifadeler psikolojik danışmanlardan aldığımız yanıtları destekler niteliktedir. Psikolojik danışmanların özellikle ailelerle iş birliğinin altını çizdikleri görülmektedir.

Erkan (2006) da kurulan iş birliği vurgulayarak, rehber öğretmenin anasınıfı öğretmenini desteklemesi ve öğretmenin gerektiğinde rehber öğretmenden yardım istemesi öğrencilerin tüm yönleriyle gelişmeleri için çok büyük bir katkı sağlayacağını ifade etmektedir.

Kardeş (2014) araştırmasında okul öncesi öğretmenlerinin psikolojik danışmanlardan en büyük beklentilerinin bireysel rehberlik hizmetleri, grup rehberliği ve oryantasyon olduğu ve psikolojik danışmanın sınıf içi aktivitelere katılması yönünde bir beklentilerinin olduğu sonucuna ulaşmıştır. Araştırmamızın sonuçlarına bakıldığında ise psikolojik danışmanların yalnızca okul öncesi öğretmenlerinin yönlendirdiği öğrencilerle ilgilendikleri ve bu durumu okuldaki öğrencilerin sayısının fazla olmasına bağladıkları görülmüştür. İki araştırmanın sonucu karşılaştırıldığında okul psikolojik danışmanlarının sunduğu hizmetin okul öncesi öğretmenlerinin beklentilerini karşılamadığı görülmektedir.

Araştırmanın dördüncü teması olan "Lisans eğitiminde alınan dersler" başlığında psikolojik danışmanların alt tema olarak uygulamalı dersler ön plana çıkmıştır. Psikolojik danışmanlardan 17'si PDR bölümlerinde okul öncesi ile ilgili derslere yeterince yer verilmediğini belirtmişlerdir.

Okul öncesi öğretmenleri rehber öğretmenlerin okul öncesi alan bilgisine sahip olmamasını ve hizmet verilen çocuk sayısının fazla olmasını en büyük iletişim engeli olarak görmektedirler. Okul rehberlik programı hakkında öğretmenlerin yeterince bilgilerinin olmadığı görülmüştür. Rehberlik programının özel eğitim ihtiyacını karşılayamadığı ve rehber öğretmenlerin uygulamada bu yaş grubuyla çalışmakta yetersiz olduğu sonucuna ulaşılmıştır (Kardeş, 2014).

Öneriler

Rehberlik ve Psikolojik Danışmanlık lisans programı müfredatına okul öncesi eğitim ile ilgili ders ve içeriklerin eklenmesi (program, davranış değiştirme, çocukla iletişim, vb.) anaokullarında çalışacakların uygulamalarını güçlendirebilir ve hazırbulunuşluklarını artırabilir.

Bir takım halinde yürütülmesi gereken rehberlik çalışmalarında okul öncesi öğretmen adaylarının da rehberlik becerileri (istenmeyen davranışı yönetme, değer aktarımı, resim analizi, vb.) uygulamalı olarak geliştirilebilir.

Psikolojik danışmanlar, okul öncesi rehberlik programını uygularken yaşadıkları sıkıntıların ailelerin okuldaki süreçlere katılımından kaynaklanabildiğini vurgulamışlardır. Bu sebeple, ailelerin okuldaki çalışmalara (seminer, sınıf içi etkinliklerde veya gezilerde görev alma gibi...) katılımı teşvik edilebilir.

Psikolojik danışmanların kendilerinden beklenen çalışmaları gerçekleştirebilmek için okullarında ihtiyaç analizi yapmalı ve buna göre program ve etkinlikleri oluşturmalarıdır.

İlkokul kademesindeki öğrenci sayısının fazla olması ve okulda psikolojik danışmanın tek olması okul öncesindeki rehberlik ve psikolojik danışmanlık çalışmalarının gerektiği gibi yapılamaması sonucunu doğurmaktadır. Bu sebeple okullardaki psikolojik danışman norm kadrosunun sayısı artırılabilir.

Kaynaklar

- Akgün, E. (2010). Okul öncesi öğretmenlerinin bakış açısıyla anasınıflarındaki rehberlik hizmetlerinin değerlendirilmesi. *Elementary Education Online*, 9(2), 474-483. <http://ilkogretim-online.org.tr>
- Altunışık, R., Çoşkun, R., Yıldırım, E., & Bayraktaroğlu, S. (2010). *Sosyal bilimlerde araştırma yöntemleri*. Sakarya: Sakarya Kitabevi.
- Ardıç – Ünüvar, Ü. (2011). *Okul öncesi eğitimde kalitenin geliştirilmesine ilişkin idareci, öğretmen ve veli görüşleri* (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Selçuk Üniversitesi, Konya.
- Bakırcıoğlu, R. (2005). Rehberlik ve psikolojik danışma. (7. Baskı). Ankara: Anı Yayınları.
- Beesley, D. (2004). Teachers' perceptions of school counselor effectiveness: Collaborating for student success. *Education*, 125(2), 259-271.
- Bilgin, H. (2010). Okul öncesi eğitimde aile ile iletişim ve ailelere rehberlik. Gülden Uyanık Balat (Ed.), *Okul Öncesi Eğitime Giriş* içinde, Ankara: Pegem Akademi.
- Büyüköztürk, Ş., Kılıç-Çakmak, E., Akgün, Ö. E., Karedeniz, Ş., Demirel, F. (2016). *Bilimsel araştırma yöntemleri*. Ankara: Pegem Akademi.

- Clark, M. A., & Amatea, E. (2004). Teacher perceptions and expectations of school counselor contributions: Implications for program planning and training. *Professional School Counseling*, 8(2), 132-140.
- Eren, R. (2014). *Millî Eğitim Bakanlığı'na bağlı resmi ve bağımsız anaokullarındaki rehberlik ve psikolojik danışma faaliyetlerinin incelenmesi* (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Necmettin Erbakan Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Eğitim Bilimleri Ana Bilim Dalı, Konya.
- Erkan, S. (2006). *Okul psikolojik danışma ve rehberlik programlarının hazırlanması*. Ankara: Nobel Yayın.
- Gökçakan, Z. (2008). Eğitimde rehberlik ve psikolojik danışmanın değişen işlevi ve gelişimsel rehberlik yaklaşımı (Ed. T. Bozkurt, M. Uluğ ve M.S. Özden). *Eğitim Psikolojisi Sempozyum Kitabı*.
- Güler, M., & Çapri, B. (2019). Öğretmenlerin okul öncesi rehberlik programına ilişkin görüşleri. *Pegem Eğitim ve Öğretim Dergisi*, 9(2), 523-546.
- Hatunoğlu, A., & Hatunoğlu, Y. (2006). Okullarda verilen rehberlik hizmetlerinin problem alanları. *Kastamonu Eğitim Dergisi*, 14(1), 333-338.
- Hoffman, L. R. (1991). Developmental counseling for prekindergarten children: A preventive approach. *Elementary School Guidance & Counseling*, 26(1), 56-67.
- Kaçar, A. Ö., & Doğan, N. (2007). Okul öncesi eğitimde bilgisayar destekli eğitimin rolü. *Akademik Bilişim Konferansı*. Dumlupınar Üniversitesi, Kütahya.
- Karasar, N. (2009). *Bilimsel araştırma yöntemi*. Ankara: Nobel Yayın Dağıtım.
- Kardeş, S. (2014). *Okul öncesi eğitim kurumu yönetici ve öğretmenlerinin rehber öğretmenlerin rollerine ilişkin algılarının incelenmesi* (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Hacettepe Üniversitesi, Ankara.
- MEB (2012). *Okul öncesi eğitim rehberlik programı*. http://ttkb.meb.gov.tr/dosyalar/programlar/ilkogretim/rehberlik_ok_oloncesi.pdf adresinden erişildi.
- Memduhoğlu, H. B., & Dalççek, E. (2016). Öğretmenlerin rehberlik servisine yönelik metaforik algıları. *The Journal of Academic Social Sciences Studies*, (47), 137-148.
- Özabacı, N. (2014). *Öğretmen ve öğretmen adayları için rehberlik*. İçinde İşmen-Gazioğlu, E. ve Mertol-İlgar, Ş. (Eds.), *Rehberlikte Hizmet Türleri* (ss: 43-73). (Dördüncü baskı). Ankara: Pegem Akademi.
- Öztabak, M. Ü. (2018). Examination of the perceptions on the view of preschool teachers about school counselor. *Journal of Education and Training Studies*, 6(6), 13-24.
- Tekin, G. (2012). Counseling and guidance services in early childhood education: the case of public preschools in Malatya, Turkey. *US-China Education Review B*, 2(10), 875-880.
- Yeşilyaprak, B. (2016). *Eğitimde rehberlik hizmetleri (Gelişimsel Yaklaşım)*. Ankara: Nobel Yayınevi.
- Yıldırım, A., & Şimşek, H. (2013). *Sosyal bilimlerde nitel araştırma yöntemleri*. (Genişletilmiş 9. Baskı). Ankara: Seçkin Yayıncılık.